

1ST INTERNATIONAL
**CONGRESS OF HUMAN AND
SOCIAL SCIENCES RESEARCH**

1. ULUSLARARASI
**İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI KONGRESİ**

**PROCEEDING BOOK
&
BİLDİRİ KİTABI**

**BANDIRMA
ONYEDİ EYLÜL
ÜNİVERSİTESİ**

**23-25
KASIM
NOVEMBER
2018**

I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi
23-25 Kasım/November 2018

Editör / Editor

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YİĞİTOĞLU

Kongre Onursal Başkanları / Honorary Heads of Congress

Prof. Dr. Refik POLAT, Karabük Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Rektörü

Kongre Başkanı / Chair

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa YİĞİTOĞLU (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Editörü)

Kongre Koordinatörü / Coordinator

Doç. Dr. Hayrettin KESGİNGÖZ (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Sekreteryası / Secretariat

Mustafa Süleyman ÖZCAN

Düzenleme Kurulu / Organizing Committee

Dr. Öğr. Üyesi Ö. Faruk HABERGETİREN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Halim GÜL (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Erhan TECİM (Necmettin Erbakan Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Doç. Dr. Üyesi Hamdi KIZILER (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Ersin MÜEZZİNOĞLU (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Tuğrul TEZCAN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Yakup KOÇYİĞİT (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Selim YILMAZ (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü MADEN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Dr. Öğr. Üyesi Nevzat Sağlam (Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

- Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ÖZCAN (Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet HABERLİ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Alan Editörü)
Dr. Cennet GÖLOĞLU DEMİR (MEB, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)
Öğr. Gör. Can DOĞAN (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)
Öğr. Gör. Yılmaz BACAĞLI (Karabük Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi Alan Editörü)

Bilim Kurulu /Hakemler/ Scientific Committee

- Prof. Dr. Thomas G. FRASER (University of Ulster)
Prof. Dr. Jaime De Pablo VALENCIANO (Universidad De Almeida)
Prof. Dr. Jose Ramos Pires MANSO (Universidade De Beira)
Prof. Dr. Jose Luis MIRALLO (University of Zaragoza)
Prof. Dr. Georgi MARINOV (University of Economics Varna)
Prof. Dr. İ. Erkinay TOKTOĞULOVA (İ. Razakov Kırgız Devlet Teknik Üniv)
Prof. Dr. Mohammad ORAYF (King8 Abdulaziz University)
Prof. Dr. S. Nur KERİMKULOVIÇ (İ. Razakov Kırgız Devlet Teknik Üniv)
Prof. Dr. Fahrettin ATAR (Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr. Yusuf BUDAK (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan COŞKUN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Faruk KARACA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Omirkhan ABDILMANULY (Al-Farabi Kazakh National University)
Prof. Dr. Salih ARIC (Van 100. Yıl Üniversitesi)
Prof. Dr. Casim AVCI (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Nurettin GEMİCİ (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa GÜLER (Afyon Kocatepe Üniversitesi)
Prof. Dr. Zekai METE (Bandırma Onyediy Eylöl Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali AYTEN (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan KAPLAN (İbn-i Haldun Üniversitesi)
Prof. Dr. Asim YAPICI (Çukurova Üniversitesi)
Prof. Dr. Muammer CENGİL (Hitit Üniversitesi)
Prof. Dr. Levent AYTEMİZ (Karabük Üniversitesi)

Dr.	Necdet SUBAŞI
Doç. Dr.	Almasbek MAULENOV (Al-Farabi Kazakh National University)
Doç. Dr.	Roza UMIRBEKOVA (Al-Farabi Kazakh National University)
Doç. Dr.	Zhulduz ESIMOVA (Al-Farabi Kazakh National University)
Doç. Dr.	Halil TOKCAN (N. Ömer Halis Demir Üniversitesi)
Doç. Dr.	Şaban ÇETİN (Gazi Üniversitesi)
Assoc. Prof.	Maciej MILCZANOWSKI (Information Technology University)
Assoc. Prof.	Ihor HURAK (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University)
Assoc. Prof.	Saim KAYADİBİ (International Islamic University Malaysia)
Dr. Öğr. Üyesi	Mehmet HABERLİ (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Ali YILDIRIM (GOP Üniversitesi)
Doç. Dr.	Recep ÖNAL (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Mustafa YILDIZ (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Abdulkadir ATAR (Karabük Üniversitesi)
Prof. Dr.	Fahrettin ATAR (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	İ. Hakkı İMAMOĞLU (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Aladdin GÜLTEKİN (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	M. Sami ÇÖLLÜOĞLU (Karabük Üniversitesi)
Dr.	Sahl DERCHAWI (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Kasım ERTAŞ (Şırnak Üniversitesi)
Dr.	Engin DEMİR (Karabük Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi	Ergin ÖGCEM (Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

Karabük Üniversitesi Yayınları 34

ISBN: 978-605-9554-31-2

Aralık 2018

I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi
23-25 Kasım/November 2018

Cumhuriyet Dönemi'nde Yapılan İnkılâbların Hat Sanatına ve Hattatlara olan Etkisi

Ufuk DEVECİ

Arş. Gör., Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi /
ufukdeveci@karabuk.edu.tr

Öz

Osmanlı Devleti döneminde ilime, bilime, sanata, âlimlere, bilim adamlarına değer verildiği gibi sanatçılara da değer verilmiştir. Bu sebeple hat sanatı dönemin padişahları tarafından ilgi ve destek görmüş, Osmanlı'da önemli bir yere sahip olmuştur. Bu vesile ile Şeyh Hamdullah (ö. 1520), Hafız Osman (ö. 1698), Mustafa Râkım (ö. 1826), Mahmud Celâleddin (ö. 1829), Sami Efendi (ö. 1912) meşhur hat ekolü kurucuları ortaya çıkmıştır. *Sülüs, celi sülüs, nesih, ta'lik, muhakkak, reyhanî, divânî ve celi divânî* gibi hat yazı türleri yine bu dönemlerde ileri düzeye ulaşmıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve yerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla, kendi medeniyet ve kültür mirasından kopuk olarak sürdürülen politikalar neticesinde hüsn-i hat eski ihtişamını kaybetmiştir. Bu yeni dönemde çıkarılan kanunlar ve yapılan inkılâblar neticesinde hat sanatı, cumhuriyetin ilk otuz yılında inkitaya uğramıştır. Bu çalışmada Cumhuriyet Dönemi'nde uygulanan inkılâblar sebebiyle hat sanatı ve hattatların durumu incelenerek sizlerin istifadelerinize sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Hat Sanatı, Hattat, Cumhuriyet, İnkılâb.

The Effects of Revolution in the Republican Era on Calligraphy and Calligraphers

Ufuk DEVECİ

Ra., Karabuk University, Theology Faculty / ufukdeveci@karabuk.edu.tr

Abstract

During the period of the Ottoman Empire, knowledge, science, art, scholars, scientists were valued as well as artists were valued. For this reason, the calligraphy art has received special attention and support by the sultans during the period of Ottoman State and had a significant place in the period of Ottoman Empire. Thus, in the Ottoman period Sheikh Hamdullah (d. 1520), Hafız Osman (d. 1698), Mustafa Râkım (d. 1826), Mahmud Celâleddin (d. 1829), Sami Efendi (d. 1912) founders of the famous line school has emerged. . The types of calligraphy such as *Sülüs, Celi sülüs, nesih, ta'lik, muhakkak, reyhanî, divânî and celi divânî* have reached the advanced level in these periods. After collapse of the Ottoman Empire and after the Republic of Turkey was founded, in their civilization and culture as a result of sustained policy is detached from the heritage of calligraphy had lost its former glory. As a result of the laws, performed reforms and revolutions that have been made in this new period, the art of calligraphy has been undermined in the first thirty years of the republic. In this study, the state of calligraphy and calligraphers will be examined due to the reforms carried out in the Republic Period and they will be presented to you.

Keywords: Ottoman State, Calligraphy, Calligrapher, Republic, Revolution.

Giriş

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi ile İslam medeniyeti ilerleme kat etmiştir. İlim ve bilim adamlarına, sanatçılara gösterilen değerden dolayı özellikle İstanbul, ilmin ve sanatın merkezi konumu haline gelmiş, İslam âlemine "Kur'an-ı Kerim Mekke'de nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da yazıldı" sözünü söylemiştir. Padişahların ilim adamlara yapmış oldukları teşvikler, sanat alanında da görülmüştür. Hat sanatı, Osmanlı Devleti döneminde önemli bir yere sahip olmuş, zamanın padişahları tarafından bu sanatın geliştirilmesi için desteklenmiştir. Hüsn-i hat ekolleri bu dönemlerde ortaya çıkmış ve ilerlemiştir. Hat sanatında kendini geliştirip 'hattat' unvanını alan padişahlar da Osmanlı'da yerini almıştır. Hat sanatı öğretimi, tarih boyunca talebenin hocasından meşk yolu ile gönüllülük esası üzere sürdürülmüştür. Fakat XIX. yüzyılda yapılan savaşlar ve maddi imkânsızlıklar hat sanatı eğitimini zora duruma düşürmüştür. Bu sebeple Osmanlı'nın son dönemlerinde hüsn-i hat dersi ile beraber, tezhîb, cild, ebrû sanatı "Medresetü'l Hattâtîn" isimli medresede öğretilmeye başlanmıştır.¹

Medresetü'l-Hattâtîn

Medresetü'l Hattâtîn (Hattatlar Medresesi) Osmanlı'nın son döneminde hat sanatı eğitiminde yaşanan noksanlıkları gidermek için Hattat Ârif Hikmet Bey'in, Şeyhulislâm Hayri Efendi'yi Evkâf nazırlığı dönemindeyken ikna etmesi ile yapılan idari düzenlemeyle açılmasına karar verilmiştir. Tersâne Yusuf Efendi Mektebi tadilat gördükten sonra 6 Receb 1333 (20 Mayıs 1915) tarihinde Medresetü'l-Hattâtîn dualarla açılmıştır.² Medresede Hasan Rıza Efendi (ö. 1920), Hacı Kâmil Akdik (ö. 1941), Hulûsi Yazgan (ö. 1940), Ferid Bey (ö. 1930?), İsmail Hakkı Altunbezer (ö. 1946), Necmeddin Okyay (ö. 1976) gibi dönemin meşhur hattatları görev almıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılıp yerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla, Medresetü'l Hattâtîn'de eğitim devam Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkartılana kadar devam etmiştir.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Medresetü'l-Hattâtîn'in Kapatılması

3 Mart 1924 yılında çıkartılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile bütün medreselerin kapatıldığı gibi Medresetü'l-Hattâtîn'de bu kanundan nasibini almış ve kapatılmıştı. O dönemde müzeler müdürü olan Halil Edhem Bey, bu kararı esef ile karşılamış, kararın değiştirilmesi için elinden gelen gayreti göstereceğini hocalara belirterek, onlardan görevlerini fahri olarak, devam etmelerini rica etmiştir. Büyük sıkıntılara rağmen Medresetü'l- Hattâtîn hocaları, maddi karşılık beklemeden gayri resmî şekilde medrese tekrardan açılana kadar eğitim vermeye devam etmişlerdir. 30 Mart 1924 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan müzâkereler sonucunda bu sefer Medresetü'l-Hattâtîn isminin Hattat Mektebi olarak değiştirilerek tekrardan

¹ M. Uğur Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 2.b., İstanbul, Kubbealtı, 2016, s. 11.

² Medresetü'l-Hattâtîn'in ilk muallim kadrosu şöyledir: Sülüs-nesih: Hacı Kâmil Akdik, Celî sülüs- tuğrâ: İsmail Hakkı Altunbezer, Ta'lik-celî ta'lik: Hulûsi Yazgan, Dîvânî- celî dîvânî: Ferid Bey, Rik'a: Mehmed Saîd Bey, Tezhîb: Yeniköylü Nuri Bey, Cild: Bahaddin Tokatlıoğlu. Daha detaylı bilgi için bkz. Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.13.

açılmasına karar verilmiştir. Fakat Hattat Mektebi'nin açılması 8 ay geciktirilerek Kasım 1924'de açılmıştır.³

Binalar Üzerindeki Tuğra ve Kitâbetlerin Kaldırılması, 1057 Numaralı Kanun

28 Mayıs 1927'de kabul edilen "Türkiye Cumhuriyeti Dahilinde Bulunan Bilumum Mebanii Resmiye ve Milliye Üzerindeki Tuğra ve Methiyelerin Kaldırılması" ile ilgili 1057 numaralı kanun nedeniyle, camilerde, çeşme üzerlerinde, resmi idarelerde Osmanlı medeniyetine ait çoğu kitâbeler ve tuğralar yerinden kazılmış, kırılmış veya üstü kapatılmıştır. Örneğin, İstanbul Üniversitesi'nin (Darülfünûn) giriş kapısının üzerinde yer alan Hattat Mehmed Şefik Bey tarafından yazılan Sultan Abdülmecid'e ait tuğranın üstü kazınmaya çalışılmış, buna karşı çıkan Darülfünun emini İsmail Hakkı Bey, ileride gelecek nesil bu yanlıştan vazgeçer ümidiyle mecburen üzerini mermerlerle kapatmıştır. 7 Nisan 2014 yılında yapılan tadilat sonucunda kapı girişinde yer alan bu tuğra gün yüzüne çıkartılmış, kapının arka kısmında yeni bir tuğranın da olduğu tespit edilmiştir.⁴ Bir diğer örnek ise İzmir'de meydanda yer alan meşhur saat kulesinde Sultan Abdülhamid'e ait olan tuğra ve Osmanlı arması sökülüştür.⁵

Harf İnkılâbı

1 Kasım 1928'de yürürlüğe giren harf inkılâbı kanunu sebebiyle Hattat Mektebi'nin kapatılmasına karar verilmiştir. Kanunun uygulanmasına süre tanınmasından dolayı 31 Mayıs 1929 ders yılının bitimiyle Hattat Mektebi tekrardan kapatılmıştır. İlkinde olduğu gibi, müzeler müdürü Halil Edhem Bey'in hocaları tekrardan ikna etmesiyle eğitim vermelerine devam etmelerini rica etti. Dört aylık bir süre zarfının sonunda Hattat Mektebi'nin ismi ve içeriği değiştirilerek bu sefer Şark Tezyînî San'atlar Mektebi adıyla yeniden açılmıştır.⁶ Fakat hüsn-i hat dersleri tamamen kaldırılmış, Hattat Hulûsi Efendi, Hattat Ferid Efendi ve Hattat Hacı Nuri Bey'in görevlerine son verilmiştir. Hattat Kâmil Akdik, hat öğreticiliğinden alınarak Şark Tezyînî San'atlar Mektebi'nin müdürlüğüne, Hattat İsmail Hakkı Altunbezer müzehhibliğe getirtilmiştir.

Harf İnkılâbı'nın Hat Sanatına ve Hattatlara olan Etkisi

Harf İnkılâbı'nın yürürlüğe girmesiyle artık hattatların "Hattatız demeğe korktuğumuz yıllar!" başlamıştır.⁷ Son dönemin meşhur hattatlarından olan Hâmid Aytaç "Bir günde Harf inkılâbı günü gecesini, Çağaloğlu'ndan Bâbiâli'ye kadar, Sirkeci caddesi üzerinde 350 hattatın dükkân kapattığını"

³ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.52.

⁴ Daha detaylı bilgi için bkz. <https://www.yenisafak.com/egitim/iunun-kapisindaki-tugra-gun-yuzune-cikti-634942>.

⁵ Daha detaylı bilgi için bkz. <http://osmanldevleti.blogspot.com/2013/08/izmir-saat-kulesinin-ilk-hali-ve-osmanl.html>.

⁶ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.62.

⁷ Bu sözün sahibi, o döneme şahitlik eden meşhur hattat Necmeddin Okyay idi. Daha detaylı bilgi için bkz. Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.63.

belirtmiştir.⁸ Bin senelik medeniyetin ortaya çıkardığı hüsn-i hat sanatı artık bir nevi “ölme” durumuna gelmiştir. Mekteplerde, resmi kuruluşlarda yasaklanan hat sanatı, hattatların çalışma alanını bir nevi ortadan kaldırmıştır.

Hattat Hulûsi Efendi: Osmanlı'nın son dönem meşhur hattatlarından olan Hulûsi Efendi, harf inkılâbının ilan edilmesiyle görev yaptığı Hattat Mektebi'nde işine son verilmiştir. Hulûsi Efendi, inkılâbın getirmiş olduğu yıkıcı tahribatla beraber birde maişet derdi ile uğraşmak durumunda kalmıştır. Halil Edhem Bey yapılan bu zulme dayanamamaya Hulûsi Efendi'nin “kapatılmış türbeler bekçiliği” görevine getirilmesine yardımcı olmuştur. Hattat öğreticiliğinden ayrı düşen Hulûsi Efendi, üzüntüden kısmi felç geçirdiği bilinmektedir.⁹

Hattat İsmail Hakkı Altunbezer: Şark Tezyînî San'atlar Mektebi'nde tezhib sanatı öğreticiliğine getirilen Hattat Altunbezer, sanat hayatının en verimli günlerini hüsn-i hat dersleri ve eserleri vereceği yerde, dönemin getirdiği zorluklardan dolayı maişetini kazanmak için yazı sahtekârlığı durumlarında mahkemelerde bilirkişi olarak görev yapmak durumunda kalmıştır.¹⁰

Hattat Hacı Nuri Korman (ö. 1951): Medresetü'l-Hattâtîn'de sülûs-nesih dersleri veren Hattat Nuri Efendi, harf inkılâbı sebebiyle hüsn-i hat öğreticiliği de kesilmiş oldu. Bu sebeple geçimini sağlamak için 1929 yılında babasının köyüne yerleşerek ziraat ile uğraşmak zorunda kalmıştır. Güzel San'atlar Akademisi'nde hüsn-i hat öğretilmesine müsaade edilmesinden sonra 7 Nisan 1938'de burada sülûs-nesih dersleri hocalığına getirilmiştir. Hat sanatından uzak kalışı sebebiyle son yıllarda yazmış olduğu eserlerde bazı zayıflıklar görüldüğü belirtilmiştir.¹¹

Hattat Halim Özyazıcı (ö.1964): Medresetü'l- Hattâtîn'in yetiştirdiği son dönem meşhur hattatlarından olan Hattat Halim Efendi, Devlet Matbaasında hattatlık görevinde idi. 1929 uygulamaya konulan harf inkılâbı nedeniyle bu vazifeden ayrılmak durumunda kalmıştır. Hat sanatının yasak olmadığı Mısır'a gitme teşebbüsünde bulunan Halim Efendi, konsolosluğun vize vermemesi nedeniyle bu niyetini gerçekleştirememiştir.¹² İstanbul Zeytinburnu civarında arazi satın alıp burayı üzüm bağı haline getiren Halim Efendi, ziraat ile uğraşırken olumsuzluklara rağmen hüsn-i hattan kopmamak için yazmaya devam etmiştir.¹³

Hattat Mâcid Ayrıl (ö. 1961): Medresetü'l- Hattâtîn'in yetiştirdiği son dönem meşhur hattatlarından sayılan Hattat Mâcid Bey, Bâbuâli'de açmış olduğu yazıhânedede hattatlığa başlamıştır. Harf inkılâbı sebebiyle işyerini kapatmak zorunda kalmıştır. Geçimini temin etmek için Ankara'ya yerleşip, Vilâyet

⁸ Hattat Hâmid Aytâç'ın yetiştirdiği talebelerden olan Hasan Çelebi, hocasından bu hatıraları bizzat defalarca anlattığını belirtmiştir. Daha detaylı bilgi için bkz. <https://www.dunyabizim.com/etkinlik/350-hattat-bir-gecede-dukkn-kapatmis-h12615.html>

⁹ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.93.

¹⁰ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.105.

¹¹ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.145.

¹² Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.158.

¹³ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.159.

Meclis-i Umûmî'de Başkâtıblık görevinde bulunmuştur. Emekli olduktan sonra Irak hükümetinin daveti üzerine Bağdat'da dört sene hat hocalığı görevi ifa etmiştir.¹⁴

Behçet Arabî (Behçet Görgün) (ö. 1694): Medine-i Münevver'e de askerliği sırasında Mescid-i Nebevî'ye İstanbul'dan gönderilen yazıları işleyen Behçet Efendi, Resûlullah'ın (s.a.v.) makamının bulunduğu yere Urfalı şair Nabi'nin;

"Sakın terk-i edebden kûy-i mahbûd-ı Hüdâdır bu

Nazargâh-ı İlâhidir Makam-ı Mustafadır bu"

Mısralarıyla başlayan kasidenin tamamını yazan hattat olarak da tanınmaktadır.¹⁵ Behçet Efendi, 5,5 sene Medine-i Münevver'e de askerlik görevini tamamladıktan sonra Urfa'da bazı mekteplerde hat öğreticiliği görevinde bulunmuştur. Harf inkılâbı sebebiyle zor günler geçiren Behçet Efendi işsiz kalmıştır. Hat sanatından bir süre icra edemeyerek maişetine sağlamak için Urfa'da Tekel memurluğu görevine başlamıştır. Daha sonraki yıllarda Urfa'nın Siverek ilçesine aynı görevle nakledilmiştir. Bir yıl bu görevde kaldıktan sonra istifa ederek bahçe işleri ile iştigal etmeye başlamıştır. Bu yıllar hat sanatı hayatının eser verdiği seneler olarak bilinmektedir. Yazmış olduğu hat eserlerini, geçimini sağlamak için satmaya çalışmıştır. Yaşadığı dönemin getirdiği sıkıntılardan dolayı hat eserlerine gösterilmeyen ilgi ve alaka onu daha da teşvik etmiş, tekrar yeni eser yazmaya çalışmıştır.¹⁶

Hattat Hâfız Hamdi Efendi (ö. 1954): Medresetü'l- Hattâtîn'in öğrencilerinden olan Hamdi Efendi, 1923 yılında hüsn-i hat eğitimini tamamlayarak birinci derecede icazet almıştır. Harf inkılâbının ilan edilmesiyle geçim sıkıntısından dolayı daha önce görev yaptığı polisliğe geri dönmüştür.¹⁷

Sonuç

Osmanlı Devleti döneminde hat sanatı ilerlemiş, 19. Yüzyılda bir nevi zirveye ulaşmıştır. Türkiye'de cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra uygulanan inkılâblar nedeniyle hüsnü hat eski ihtişamını kaybetmiş, neredeyse unutulma, yok olma durumuna kadar gelmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Harf inkılâbı nedeniyle hattatlar hem maddi hem manevî sıkıntılar içerisinde olmuşlardır. Bu dönemde yaşayan her vatandaşın kendi tarihi, medeniyeti ve kültürü ile irtibat kurmaları çok zor hale gelmiştir. Cumhuriyet döneminde tüm sıkıntı ve baskılara rağmen hüsn-i hat yazmaya, öğretmeye hayatını adayan Hacı Kâmil Akdik, Hulûsi Yazgan, İsmail Hakkı Altunbezer, Necmeddin Okyay, Halim Özyazıcı, Hâmid Aytaç, sayamadığımız diğer hattatlar ve yetiştirdiği öğrenciler sayesinde günümüzde hat sanatı eski ihtişamına geri dönmeye yaklaşmıştır. Son dönemde İslam Medeniyetinin yeniden inşasına dönük izlenen politikalar ve teşvikler sayesinde, hat sanatı

¹⁴ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.190.

¹⁵ Mescid-i Nebevî'de yer alan bu hat eseri son dönemde yerinden kazanmıştır.

¹⁶ A. Cihat Kürkçüoğlu, *Urfalı Hattat Behçet Arabi*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1997, s. 12.

¹⁷ Derman, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, s.195.

ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitelerde seçmeli ders olarak öğretilmeye başlanmış, şehirlerde belediyelerin ve vakıfların desteğiyle hüsn-i hat kursları açılmıştır. İstanbul'da son yıllarda düzenlenen uluslararası hüsn-i hat müsabakaları da hat sanatının daha da ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Hat sanatının gelişmesi, ilerlemesi için yapılan bu gayretler ve çalışmalar "Kur'an-Kerim Mekke'de nazil oldu, Mısır'da okunda, İstanbul'da yazıldı" sözünü tekrardan İslâm âlemine söyletmiş, hüsn- i hat İstanbul'un merkezi konumu haline gelmiştir.

Kaynakça

Derman, M. Uğur, *Medresetü'l-Hattâtîn Yüz Yaşında*, 2.b., İstanbul, Kubbealtı, 2016.

Kürkçüoğlu, A. Cihat, *Urfalı Hattat Behçet Arabi*, Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Eğitim Müdürlüğü Yayınları, 1997.

Yıldız, Sadullah, (2013, 1 Mart). 350 hattat bir gecede dükkân kapatmış! Erişim Adresi: <https://www.dunyabizim.com/etkinlik/350-hattat-bir-gecede-dukkn-kapatmis-h12615.html>.

(2013, 11 Ağustos). İzmir saat kulesinin ilk hâli ve Osmanlı armasının sökölüş. Erişim Adresi: <http://osmanldevleti.blogspot.com/2013/08/izmir-saat-kulesinin-ilk-hali-ve-osmanl.html>.

(2014, 8Nisan) İÜ'nün kapısındaki tuğra gün yüzüne çıktı. Erişim Adresi: <https://www.yenisafak.com/egitim/iunun-kapisindaki-tugra-gun-yuzune-cikti-634942>.